

Αποκαλυπτικά στοιχεία

Η Γουόλ Στριτ βοήθησε ευρωπαϊκά κράτη να καμουφλάρουν το δημόσιο χρέος τους

Το Βέλγιο ξεκίνησε πρώτο το 1989 την πραγματοποίηση σειράς συμφωνιών swap και παρά τις ζημιές εκατοντάδων εκατομμυρίων ευρώ που υπέστη και η Ελλάδα ακολούθησε τον ίδιο δρόμο

Τουλάχιστον δύο ευρωπαϊκές κυβερνήσεις είχαν προχωρήσει σε αντίστοιχες συναλλαγές για την «ωριοποίηση» των δημοσιονομικών τους μεγεθών πριν από το ελληνικό swap με τη συνδρομή της Goldman Sachs, σύμφωνα με στοιχεία που έχουν περιέλθει στην κατοχή των «ΝΕΩΝ». Σε όλες τις περιπτώσεις οι πολύπλοκες συμφωνίες έγιναν με αμερικανικές επενδυτικές τράπεζες, ανάμεσά τους οι Merrill Lynch και Morgan Stanley, οι οποίες αποκόμισαν κέρδη που επιβάρυναν στη συνέχεια την εξυπηρέτηση του χρέους και φυσικά τις πλάτες των ευρωπαϊών φορολογουμένων. Μάλιστα, στις δύο από τις τρεις περιπτώσεις η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε ήταν παρόμοια. Ωστόσο, κανένα από τα άλλα κράτη της ευρωζώνης που «συνελήφθησαν» να καμουφλάρουν τα δημοσιονομικά μεγέθη τους δεν αντιμετώπιστηκε με τόσο αυστηρότητα όσο η Ελλάδα. «ΤΑ ΝΕΑ» συγκρίνουν τους χειρισμούς του Βελγίου και της Ιταλίας για τα δικά τους swaps με αυτούς της χώρας μας και αποκαλύπτουν τι πήγε στραβά στην περίπτωση μας...

ΡΕΠΟΡΤΑΖ ΧΑΡΗΣ ΚΑΡΑΝΙΚΑΖ

Ιανουάριος 1989. Το βελγικό υπουργείο Οικονομικών σε συνθήκες άκρας μυστικότητας ξεκινάει τις διαδικασίες για την πραγματοποίηση σειράς συμφωνιών swap: το σκεπτικό ήταν να δημιουργήσουν υποχρεώσεις σε ισχυρά νομίσματα με χαμηλό επιτόκιο, όπως το ελβετικό φράγκο και το γερμανικό μάρκο, ενώ παράλληλα επωφελούνταν από τα υψηλά επιτόκια σε ασθενή νομίσματα, όπως η ιταλική λίρα και η ισπανική πεσέτα. Με αυτό τον τρόπο ήλπιζαν ότι τα καθαρά κέρδη από τη διαφορά των επιτοκίων θα ήταν αρκετά μεγαλύτερη από τις αλλαγές στην ισοτιμία των ασθενών νομισμάτων. Αυτά τα κέρδη σκόπευαν να τα χρησιμοποιήσουν για τη μείωση του χρέους. «Τα swaps που γίνονταν από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 ονομάζονταν και cosmetics, κοσμητικά, επειδή γίνονταν για να ομορφάνουν την εικόνα του χρέους», υποστηρίζει διεθνούς εμβέλειας Έλληνας παράγοντας με πείρα στις αγορές. «Εκτός από το στοιχείο κερδοσκοπίας, τα συγκεκριμένα swaps φαίνεται πως έχουν έναν κοσμητικό, αλλά ξεκάθαρα πολιτικό αβαντάζ. Οι πληρωμές από τα υψηλά επιτόκια των ασθενών νομισμάτων δημιουργούσαν άμεση θετική επίπτωση στο έλλειμμα, ενώ οι δυναμικές απώλειες λόγω των μεταβολών στις ισοτιμίες μπορούσαν κατά κάποιο τρόπο να κρυφτούν σε διαφορετικό σημείο του προϋπολογισμού», επισημαίνει ο οικονομολόγος Ντάνι Κασιμόν από το Πανεπιστήμιο της Αμβέρσας, ο οποίος έχει αφιερώσει ένα ολόκληρο κε-

φάλαιο για τα συγκεκριμένα βελγικά swaps στο βιβλίο του με τίτλο «Οικονομική ηθική στη χρήση παραγώγων». Το συγκεκριμένο κόλπο αρχικά πήγαινε καλά: από 52 δισ. βελγικά φράγκα το 1990 η ονομαστική αξία των swaps είχε φτάσει τα 97 δισ. ως τον Απρίλιο του 1992. Ο αριθμός δε των συμφωνιών έφτανε πια αισίως τις 36 – σημειώνεται ότι το ελληνικό swap με την Goldman Sachs απαρτιζόταν από 13 ξεχωριστά συμβόλαια. Όλα φαίνονταν να εξελίσσονται ήρεμα στο μέτωπο των συναλλαγματικών ισοτιμιών μέχρι την αποχώρηση της βρετανικής στερλίνας από το ευρωπαϊκό νομισματικό σύστημα τον Σεπτέμβριο του 1992. Η επακόλουθη υποτίμηση της ιταλικής λίρας και της ισπανικής πεσέτας προκάλεσαν μεγάλες απώλειες στους Βέλγους, οι οποίοι για να αντισταθμίσουν τη χασούρα προχώρησαν σε 21 νέες συμφωνίες ονομαστικής αξίας 19 δισ. βελγικών φράγκων. Τελικά, όσο περνούσε ο χρόνος η κατάσταση χειροτέρευε, και πάλι σε καθεστώς απόλυτης μυστικότητας. Εως το 1996, οπότε ο Χέρμαν Ντε Κρου, νυν υπουργός Εσωτερικών του Βελγίου, αποκάλυψε στο Κοινοβούλιο ότι τα μυστικά swaps είχαν προκαλέσει μέχρι τότε απώλειες ύψους 44,3 δισ. βελγικών φράγκων, οι μόνοι που γνώριζαν γι' αυτές τις συμφωνίες ήταν ο υπουργός Οικονομικών και μετέπειτα πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων Φίλιπ Μέ-αφορετικό σημείο του προϋπολογισμού», επισημαίνει ο οικονομολόγος Ντάνι Κασιμόν από το Πανεπιστήμιο της Αμβέρσας, ο οποίος έχει αφιερώσει ένα ολόκληρο κε-

Οι κανονισμοί που ίσχυαν για επενδύσεις σε swaps και παράγωγα από τους φορείς διαχείρισης δημοσίου χρέους σε ευρωπαϊκές χώρες κατά την ένταξή τους στο ευρώ

ΒΕΛΓΙΟ Η χρήση τους επιτρεπόταν. Υπήρχαν περιορισμοί στα ανώτατα ποσά που επενδύονταν, ανάλογα με το ρίσκο	ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ Απαιτούνταν έγκριση από το υπουργείο Οικονομικών για επενδύσεις σε παράγωγα ενώ υπήρχαν οδηγίες για τα swaps	ΓΕΡΜΑΝΙΑ Στον νόμο για τον προϋπολογισμό του κράτους προβλεπόταν το ανώτατο ποσό swaps	ΙΡΛΑΝΔΙΑ Ο διαχειριστής του χρέους μπορούσε να συμμετέχει σε συναλλαγές «συνήθους τραπεζικής φύσεως»	ΙΤΑΛΙΑ Επιτρέπονταν όλες οι πρακτικές των χρηματοοικονομικών αγορών	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ Swaps μπορούσαν να γίνουν για περιόδους άνω των δέκα χρόνων μόνο με αξιόπιστους συμβεβλημένους (κατηγορίας 1 - tier 1)	ΙΣΠΑΝΙΑ Ο νόμος για τον γενικό προϋπολογισμό προέβλεπε ότι το υπουργείο Οικονομικών μπορούσε να προχωρήσει σε swap χωρίς κανέναν απολύτως περιορισμό

Από το 2002 η κατάσταση στις αγορές μετά το τρομοκρατικό χτύπημα της 11ης Σεπτεμβρίου προκαλούσε ανησυχία στους Έλληνες αρμοδίους, οι οποίοι όχι μόνο συνέχισαν να συνεργάζονται με την Goldman Sachs αλλά η τράπεζα κατάφερε να αυξήσει το μερίδιό της στη χώρα μας την περίοδο 2005-2008

ενέπλεκαν στις συμφωνίες αρκετές επενδυτικές τράπεζες όπως οι αμερικανικές Morgan Stanley και Merrill Lynch, καθώς και οι ευρωπαϊκές UBS και SBC. Λίγο καιρό αργότερα επιβεβαιώθηκε ότι η Merrill Lynch ήγειρε απαιτήσεις λόγω των συμφωνιών της με τους Βέλγους. Αμέσως μετά την απόφαση της επιτροπής διατησίας υπέρ του Λογιστηρίου, οι Βέλγοι στράφηκαν κατά της Merrill Lynch απαιτώντας εξωδικαστικές αποζημιώσεις ύψους 11 δισ. ελβετικών φράγκων. Σύμφωνα με τον οικονομολόγο Ντάνι Κασιμόν, το βελγικό κράτος θεωρούσε πως «έλαβε ανεπαρκείς πληροφορίες για την κερδοσκοπική φύση και τους ενδεχόμενους κινδύνους» των χρηματοοικονομικών προϊόντων που χρησιμοποιήθηκαν στις συμφωνίες. Όπως οι Βέλγοι προχώρησαν σε νέες συμφωνίες για να περιορίσουν τις απώλειές τους, έτσι και στην ελληνική περίπτωση με την Goldman Sachs υπήρξε τροποποίηση έναν χρόνο μετά την

αρχική συμφωνία τον Ιούνιο του 2001, με σκοπό να γίνουν ευνοϊκότερες οι συνθήκες για την Ελλάδα. Ήδη από το 2002 η κατάσταση στις αγορές μετά το τρομοκρατικό χτύπημα της 11ης Σεπτεμβρίου προκαλούσε ανησυχία στους Έλληνες αρμοδίους. Όμως αντίθετα με την κατά μέτωπο σύγκρουση που επέλεξαν οι Βέλγοι για την επενδυτική τράπεζα που τους είχε «παρασύρει», η Ελλάδα όχι μόνο συνέχισε να συνεργάζεται με την Goldman Sachs αλλά η τράπεζα κατάφερε να αυξήσει το μερίδιό της στη χώρα μας την περίοδο 2005-2008. «Είχε προταθεί το 2005 να επιστραφεί ως απαράδεκτη μία συμφωνία του 2002 –inflation swap το έλεγαν. Επρόκειτο για κάτι εντελώς πρωτόγνωρο το οποίο θα έπρεπε τουλάχιστον να είχε ελεγχθεί απλώς με την επίδειξή του σε κάποια άλλη τράπεζα. Τελικά δεν έγινε τίποτα. Κανονικά θα έπρεπε να είχαμε κόψει επαφές με την συγκεκριμένη τράπεζα. Το γεγονός ότι η

Goldman Sachs συνέχισε να παίρνει δουλειές στην Ελλάδα ήταν πολιτική απόφαση υψίστου επιπέδου – και ως υπήρχε υφυπουργός που όπου στεκόταν και βρισκόταν έλεγε “μακριά από αυτούς”, υποστηρίζει άνθρωπος που γνώριζε καταστάσεις και πράγματα τη συγκεκριμένη περίοδο. Τη διαπίστωση ότι η Goldman Sachs αναλάμβανε ακόμα περισσότερο έργο κατά την περίοδο από το 2005 και μετά την επιβεβαιώνει στα «ΝΕΑ» και δεύτερη πηγή, επίσης ενήμερη αλλά η τράπεζα κατάφερε να αυξήσει το μερίδιό της στη χώρα μας την περίοδο 2005-2008. «Είχε προταθεί το 2005 να επιστραφεί ως απαράδεκτη μία συμφωνία του 2002 –inflation swap το έλεγαν. Επρόκειτο για κάτι εντελώς πρωτόγνωρο το οποίο θα έπρεπε τουλάχιστον να είχε ελεγχθεί απλώς με την επίδειξή του σε κάποια άλλη τράπεζα. Τελικά δεν έγινε τίποτα. Κανονικά θα έπρεπε να είχαμε κόψει επαφές με την συγκεκριμένη τράπεζα. Το γεγονός ότι η

Goldman Sachs συνέχισε να παίρνει δουλειές στην Ελλάδα ήταν πολιτική απόφαση υψίστου επιπέδου – και ως υπήρχε υφυπουργός που όπου στεκόταν και βρισκόταν έλεγε “μακριά από αυτούς”, υποστηρίζει άνθρωπος που γνώριζε καταστάσεις και πράγματα τη συγκεκριμένη περίοδο. Τη διαπίστωση ότι η Goldman Sachs αναλάμβανε ακόμα περισσότερο έργο κατά την περίοδο από το 2005 και μετά την επιβεβαιώνει στα «ΝΕΑ» και δεύτερη πηγή, επίσης ενήμερη αλλά η τράπεζα κατάφερε να αυξήσει το μερίδιό της στη χώρα μας την περίοδο 2005-2008. «Είχε προταθεί το 2005 να επιστραφεί ως απαράδεκτη μία συμφωνία του 2002 –inflation swap το έλεγαν. Επρόκειτο για κάτι εντελώς πρωτόγνωρο το οποίο θα έπρεπε τουλάχιστον να είχε ελεγχθεί απλώς με την επίδειξή του σε κάποια άλλη τράπεζα. Τελικά δεν έγινε τίποτα. Κανονικά θα έπρεπε να είχαμε κόψει επαφές με την συγκεκριμένη τράπεζα. Το γεγονός ότι η

Goldman Sachs συνέχισε να παίρνει δουλειές στην Ελλάδα ήταν πολιτική απόφαση υψίστου επιπέδου – και ως υπήρχε υφυπουργός που όπου στεκόταν και βρισκόταν έλεγε “μακριά από αυτούς”, υποστηρίζει άνθρωπος που γνώριζε καταστάσεις και πράγματα τη συγκεκριμένη περίοδο. Τη διαπίστωση ότι η Goldman Sachs αναλάμβανε ακόμα περισσότερο έργο κατά την περίοδο από το 2005 και μετά την επιβεβαιώνει στα «ΝΕΑ» και δεύτερη πηγή, επίσης ενήμερη αλλά η τράπεζα κατάφερε να αυξήσει το μερίδιό της στη χώρα μας την περίοδο 2005-2008. «Είχε προταθεί το 2005 να επιστραφεί ως απαράδεκτη μία συμφωνία του 2002 –inflation swap το έλεγαν. Επρόκειτο για κάτι εντελώς πρωτόγνωρο το οποίο θα έπρεπε τουλάχιστον να είχε ελεγχθεί απλώς με την επίδειξή του σε κάποια άλλη τράπεζα. Τελικά δεν έγινε τίποτα. Κανονικά θα έπρεπε να είχαμε κόψει επαφές με την συγκεκριμένη τράπεζα. Το γεγονός ότι η

Κλειστά στόματα στην Ιταλία, στον αέρα η ελληνική συμφωνία

«Ανακάλυψα ότι τουλάχιστον μία χώρα στα μέσα της δεκαετίας του 1990 χρησιμοποιούσε συμφωνίες swap για να βελτιώσει τα στοιχεία του ελλείμματός της. Αυτό γινόταν εις βάρος των μελλοντικών της ελλειμμάτων, πιθανότατα πληρώνοντας μεγαλύτερο τίμημα στο αντισυμβαλλόμενο μέρος από ό,τι χρέωναν οι αγορές εκείνη την περίοδο, ώστε να αποζημιώσει τον αντισυμβαλλόμενο για τους κινδύνους που εγείρονται από μια τέτοια συμφωνία». Ακόμη και σήμερα, πάνω από μία δεκαετία μετά την αποκάλυψη της χρήσης swaps για το μακρινό μέλλον της ελλείμματος «από μεγάλη ευρωπαϊκή χώρα», ο ιταλός οικονομολόγος Γκουστάβο Πίγκα αρνείται να κατονομάσει την κυβέρνηση που εφάρμοζε τη συγκεκριμένη πρακτική. Όπως στις αρχές του 2001, όταν έγραψε την έκθεσή του για τα ερωτήματα που εγείρονται από τη χρήση πολύπλοκων χρηματοοικονομικών προϊόντων από διαχειριστές δημόσιου χρήματος, έτσι και σήμερα ονομάζει τη χώρα αυτή «Μ» και το αντισυμβαλλόμενο μέρος «Ν».

Ωστόσο, κάποια από τα στοιχεία της συμφωνίας δείχνουν ότι η κυβέρνηση που χρησιμοποίησε τα swaps για να μειώσει το έλλειμά της στο 3% και να ικανοποιήσει το κριτήριο του Μάαστριχτ για την ένταξη της στην ευρωζώνη είναι αυτή της Ιταλίας. Οι λόγοι που κάνουν ειδικούς να συγκλίνουν στο συγκεκριμένο συμπέρασμα είναι οι εξής: Πρώτον, η δυσκολία που είχε η Ιταλία να μειώσει το έλλειμά της κατά 0,2% πριν από την ένταξή της στην ευρωζώνη, σε συνδυασμό με τη δύσκολη θέση του Πίγκα στην έκθεσή του ότι «δέκα συμφωνίες σαν αυτή θα μπορούσαν να εξοικονομήσουν 0,2% του ελλείμματος». Επιπλέον, ειδικοί έχουν εντοπίσει ομοιότητες ανάμεσα στα swaps που περιγράφει στην έκθεσή του ο Πίγκα και στο ελληνικό swap με την Goldman Sachs. Αυτό το εύρημα ενισχύει την άποψη ότι πίσω από

τη συμφωνία πιθανώς με τους Ιταλούς βρίσκεται η ίδια αμερικανική επενδυτική τράπεζα. Πριν από μερικές ημέρες ήρθε στο φως της δημοσιότητας άλλο ένα swap των Ιταλών – αυτή τη φορά όχι συναλλάγματος αλλά επιτοκίου –, το οποίο υπογράφηκε το 1994 με τη Morgan Stanley και ανάγκασε το ιταλικό Δημόσιο να καταβάλει στο αμερικανικό χρηματοοικονομικό ίδρυμα 2,57 δισ. ευρώ. Μέχρι στιγμής οι Ιταλοί δεν έχουν δεχθεί καμία απολύτως «στατιστική» κύρωση, γεγονός που δικαιώνει την τακτική τους να τηρούν σιγήν ιχθύος για τις συμφωνίες swap που έκαναν στο παρελθόν. Για παράδειγμα, όταν ο Γκουστάβο Πίγκα προσέγγισε τους ιταλούς διαχειριστές χρέους στο πλαίσιο της έρευνας που διενήργησε στις αρχές της προηγούμενης δεκαετίας, και τους ρώτησε ποια είναι η τρέχουσα αξία των swaps που έχουν κάνει, εκείνοι αρνήθηκαν πεισματικά. «Το ιταλικό

λογιστήριο συνεχίζει να αναφέρει με συνέπεια ότι η εμπορική αξία των swaps σε συνάλλαγμα είναι μηδενική, πράγμα που είναι αδιύνατο», εξηγεί ο Πίγκα σε υποσημείωση της έκθεσής του δημοσίευσε το 2001. Από την άλλη πλευρά, μόλις έναν χρόνο μετά την ελληνική συμφωνία με την Goldman Sachs, σημαντικές λεπτομέρειες διέρρευσαν προς τον ξένο Τύπο. Συγκεκριμένα, λέγεται ότι τραπεζικό στέλεχος από την Ελλάδα μίλησε για το θέμα σε δημοσιογράφο που αρθρογραφούσε στο ειδικό περιοδικό «Risk» και μετά εντάχθηκε στο δυναμικό του ειδησεογραφικού πρακτορείου Μπλούμπεργκ, το οποίο έχει κινηθεί κατά της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας ζητώντας τη δημοσίευση στοιχείων για το ελληνικό swap. Έτσι, από το 2003 μεγάλο μέρος της συμφωνίας μεταξύ Ελλάδας και Goldman Sachs είχε δει το φως της δημοσιότητας. Και ως υποστηρίζει ο εκπρόσωπος Τύπου της Eurostat σε υπόμνημα που κατέθεσε σε συνέδριο Στατιστικής ότι η υπόθεση έγινε για πρώτη φορά γνωστή από γερμανική εφημερίδα τον Φεβρουάριο του 2010...

«Τι συμβαίνει όταν οι κυβερνήσεις, οι οποίες υποτίθεται ότι ελέγχουν και ρυθμίζουν το σύστημα, αρχίζουν να δρουν ως επενδυτές και πιθανότατα ως κερδοσκόποι; Μπορεί ένας υπουργός Οικονομικών την ίδια ώρα να λειτουργεί ως επενδυτής στις αγορές και ως ρυθμιστής και ελεγκτής των ιδίων αγορών σε διεθνείς οργανισμούς όπως η ΕΕ ή το ΔΝΤ;», αναρωτιέται ο βέλγος οικονομολόγος Ντάνι Κασιμόν. «Δεν ήθελα και δεν θέλω ακόμα να κατονομάσω τη χώρα και τον αντισυμβαλλόμενο που έκαναν τις συμφωνίες swap, καθώς υπήρχαν και άλλοι. Πρόθεσή μου ήταν να πείσω τη Eurostat, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και την Κομισιόν να αναλάβουν συλλογική δράση. Η δράση αυτή ήρθε αργά», λέει στα «ΝΕΑ» ο Γκουστάβο Πίγκα.